УДК 343.1
Ковальська А.С.
студ. гр. Ю-112 НУ «Запорізька політехніка»

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан як спеціальний правовий режим впливає на діяльність державних інституцій, до яких належить, зокрема, система кримінальної юстиції. У таких умовах питання забезпечення прав учасників кримінального процесу набуває особливого характеру, оскільки воєнний стан передбачає обмеження певних прав і свобод. Тобто, сучасні умови створюють нові виклики в забезпеченні кримінально-процесуальних гарантій. Аналіз проблем, що утворилися, та пошук шляхів їх вирішення стають особливо важливими у цьому контексті.

Основною функцією кримінально-процесуальних гарантій є захист прав і законних інтересів обвинуваченого, потерпілого та інших учасників кримінального процесу. Також вони спрямовані на забезпечення реального виконання норм права та відновлення правовідносин за їх порушення. Процесуальні гарантії відіграють важливу роль у підтримці балансу інтересів сторони захисту та інтересів держави у кримінальному судочинстві.

У зв'язку з досліджуваною проблематикою, вважаємо актуальним визначити наступні проблеми, які потребують уваги та вирішення: ускладнення доступу до суду шляхом руйнування інфраструктури або зміни місцезнаходження населення; ризик порушення права на порушення права через вибіркові зміни у термінах та повноваженнях судових органів; зростання завантаженості правоохоронних органів, що може породжувати порушення процесуальних термінів; ускладнення забезпечення безпеки учасників кримінального провадження, зокрема, свідків, потерпілих тощо.

Враховуючи виявлені проблеми, важливим є зосередження на пошуку шляхів удосконалення існуючих механізмів, а також на розробці нових підходів для їх вирішення. Для забезпечення ефективності кримінально-процесуальних гарантій під час воєнного стану пропонуються наступні заходи.

Забезпечення стабільності роботи судової системи навіть у разі відключення електроенергії чи інтернету, зокрема через використання резервних серверів. Не менш важливим є підвищення рівня кібербезпеки для запобігання можливим кібератакам, які можуть вплинути на ефективне функціонування правосуддя. Зокрема, використання технологій блокчейн для фіксації доказів, що може забезпечити їхню незмінність та достовірність.

Уточнення критеріїв застосування окремих норм вітчизняного законодавства під час дії воєнного стану, що включає встановлення обставин, за яких можуть застосовуватися виняткові норми, перелік прав, які не підлягають обмеженню, механізми контролю за їх дотриманням, терміни дії таких норм та процедури відшкодування шкоди у разі порушень.

Підвищення професійної компетентності правоохоронців, зокрема, шляхом проведення тренінгів з моделювання складних ситуацій, пов'язаних із воєнними злочинами та тероризмом, а також впровадження механізмів оцінки ефективності роботи правоохоронних органів у контексті дотримання процесуальних гарантій.

Створення спеціальних телефонних ліній та онлайн-платформ для подання скарг на порушення, залучення громадських організацій до моніторингу діяльності правоохоронних органів, а також використання штучного інтелекту для аналізу великих масивів даних щодо порушень прав людини дозволятимуть оперативно реагувати на проблеми та вдосконалювати роботу системи.

Зміцнення ролі адвокатів є ще одним важливим аспектом. Забезпечення гарантованого доступу до адвоката навіть у зонах бойових дій, зокрема, через створення мобільних груп адвокатів, розширення можливостей для отримання юридичної допомоги через цифрові платформи, а також підтримка адвокатів у складних умовах воєнного стану через навчання та ресурсне забезпечення є необхідними кроками для забезпечення права на захист.

Проведення освітніх кампаній про права та обов'язки учасників кримінальних проваджень через ЗМІ, соціальні мережі та громадські організації; розробка інформаційних продуктів (буклетів, відеороликів), які пояснюють, як діяти у разі порушення зазначених прав, а також залучення громадськості до моніторингу та оцінки діяльності правоохоронних органів.

Створення спеціальних психологічних служб шляхом співпраці з професійними психологами для роботи в інтересах осіб, які звертаються за допомогою, забезпечення психологічної підтримки для правоохоронців, які працюють у складних умовах воєнного стану, а також розробки програм реабілітації для постраждалих та свідків.

Кримінально-процесуальні гарантії прав учасників кримінального процесу під час дії воєнного стану є важливим інструментом забезпечення справедливості та законності. Незважаючи на труднощі, пов'язані з надзвичайними умовами, держава повинна дотримуватися міжнародних стандартів і вдосконалювати національне законодавство. Однак, досліджувана проблематика потребує подальшого детального розгляду із залученням фахівців для створення та вдосконалення ефективних механізмів реалізації кримінально-процесуальних гарантій.